

حسن نراقی

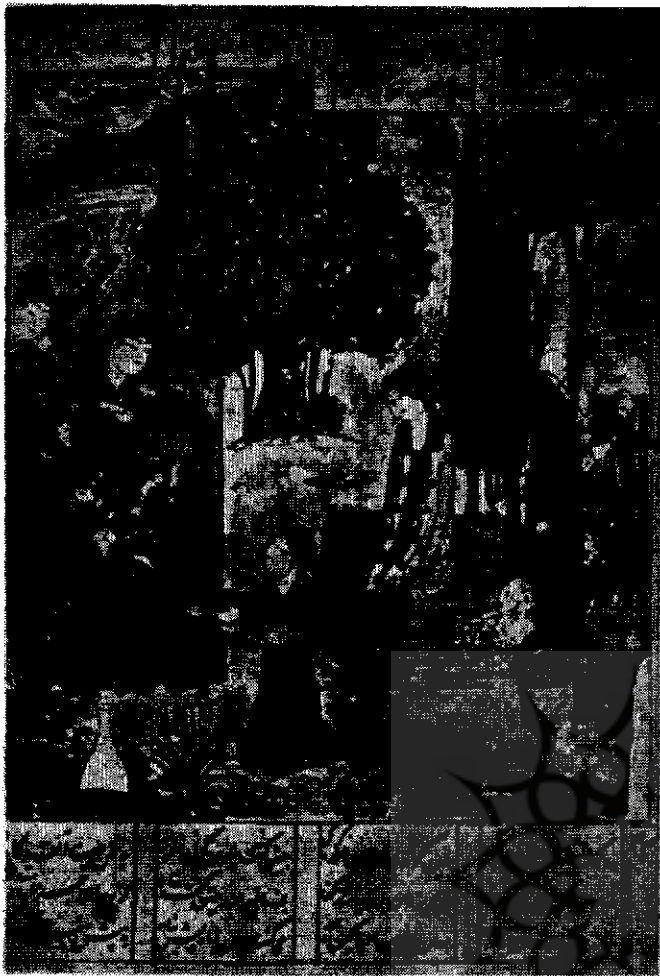
آثار بنوع و هنر ایران در قلب کشورهای شرقی جهان

چند نسخه گرانبهای خطی و مصور فارسی از مجموعه‌های دولتی و خصوصی انگلستان در موزه ویکتوریا و آلبرت لندن

خراسان بچنگ کامران میرزا فرمانفرمای هرات افتاده و سپس همسر کامران در سال ۱۸۳۹ آنرا تقدیم ملکه ویکتوریا نموده است.

تصویر شماره (۱) که گلنار دختر کسری را در حال اسب سواری با اردشیر نشان میدهد یکی از تصاویر این شاهنامه

یک نسخه از نقایس مجموعه‌های پادشاهی آن کشور کتاب شاهنامه‌ایست بخط محمد حکیم‌الحسینی که در سال ۱۰۸۵ هجری نوشته شده و با چهارده صفحه مینیاتورهای زیبا برای کتابخانه عالی شان قره‌چاقی خان متولی آستان قدس رضوی مصور گشته است این کتاب گرانبها در دوران اغتشاش و آشوبهای

۳ ۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۱- اردشیر باگلنار دختر کسری - از يك شاهنامه نفیس قرن یازدهم هجری

۲- خسرو شیرین از خمسه نظامی قرن نهم هجری

۳- خسرو و خواهر بهرام چوبینه - از شاهنامه (دموت)

کتابخانه شاهزاده هنرپرور بایسنقر بن شاهرخ بن امیر تیمور میباشد که در سال ۸۲۳ هجری آنرا نوشته است (متعلق به مجموعه مستر فرنیچ). از جعفر بایسنقری نویسنده نامور دوره تیموریان آثار هنری دیگری نیز باقی مانده مانند کتاب گلستان سعدی (در مجموعه چستر بیثی) که در سال ۸۳۰ هجری از نوشتن آن

میباشد.

تصویر (۲) راز و نیاز کردن خسرو و شیرین بایکدیگر. از يك نسخه خمسه نظامی بایسنقری که تصاویر آن بعقیده هنرشناسان بشیوه کارهای استادان جنوب ایران ساخته شده. این کتاب بخط خوشنویس مشهور جعفر الحافظ رئیس

۵ - تصویر خضر والیاس بر سرچشمه آب زندگی -

قدیم‌ترین کتاب شاهنامه است (و در صفحه ۳۴ شماره ۳۸ این مجله درباره آن گفتگو بمیان آمده است) این شاهنامه دراصل دارای ۵۵ قطعه مینیاتور بوده که اکنون در چندین موزه و مجموعه‌های اروپا و آمریکا پراکنده است از آن جمله سه قطعه آن هم در موزه لوور پاریس نگاهداری میشود.

تصویر (۴) فرستادگان داریوش شاهنشاه ایران در بارگاه اسکندر از کتاب خمسه نظامی که در سال ۸۲۴ هجری آنرا نوشته‌اند این کتاب دارای ۲ قطعه مینیاتور است که هشت عدد آن منسوب به مکتب شیراز و بقیه بشیوه و سبک هرات میباشد. (از مجموعه انجمن سلطنتی آسیائی)

تصویر (۵) خضر والیاس پیغمبران قوم بنی اسرائیل بر سرچشمه آب حیات

(از تصاویر خمسه نظامی سابق الذکر)

۴

۴ - فرستادگان شاه ایران در دربار اسکندر - از کتاب خمسه نظامی قرن نهم هجری از خمسه نظامی قرن نهم هجری

فراغت یافته و دارای هشت صفحه مینیاتور با تذهیب کاری بسیار زیبایی میباشد و در صفحات این کتاب علامت مخصوص کتابخانه بایسقر دیده میشود. اثر دیگر جعفر بایسقری در مجموعه نامبرده جنگ کوچک بغلی است با تاریخ ۸۳۰ هجری شامل اشعار عرفانی، و با تصاویر گوناگون از گل و بوته و پرندگان تزیین و تذهیب شده است.

همچنین کتاب شاهنامه بایسقری معروف در کتابخانه موزه گلستان در تهران که دارای ۲۲ صفحه مینیاتور عالی و تاریخ تحریر آن هم ۸۳۳ هجری میباشد خط همین نویسنده است.

تصویر (۳) خسرو و کردیه خواهر بهرام چوبینه (متعلق به موزه فیت و بلیام کامبریج)

این یکی دیگر از تصاویر شاهنامه معروف (دموت) که

تصویر (۶) یکی از تصاویر جامع التواریخ از عهد مغول. تصاویر این کتاب که یکی از قدیمی‌ترین نسخه‌های مینیاتور ایران در کتابخانه انجمن شاهی آسیائی لندن است در سال ۷۰۷ هجری آغاز و در سال ۷۱۴ بانجام رسیده (همزمان با دوره ایلخانان بزرگ مغول و وزارت رشیدالدین فضل‌الله مؤلف کتاب بوده).

اسلوب نقاشی و وضع لباس و قیافه اشخاص در این کتاب سبک نقاشی چین را نشان می‌دهد زیرا در آن هنگام بر اثر استیلای مغول قهرآ شعار مغولی بر همه شئون ملی و اجتماعی ایران سایه افکنده بود. بنابراین تصاویر آن کتاب برای بررسی تاریخ تحول نقاشی ایران از آغاز دوره مغول و سیر تدریجی آن بسیار سودمند و معتبر بشمار میرود.

یک نسخه خطی کتاب شاهنامه معروف به (دونی مارل) که کاتب آن فتح‌الله بن احمد سبزواری است و در تاریخ ۸۵۱ هجری برای کتابخانه سلطان محمد مرتضی یکی از امرای محلی مازندران نوشته دارای ۸۰ صفحه مینیاتور تمام شده و تعدادی هم ناتمام میباشد. از جمله مینیاتورهای آن:

۶ - تصویری از جامع التواریخ رشیدی - بتاریخ ۷۱۴ هجری

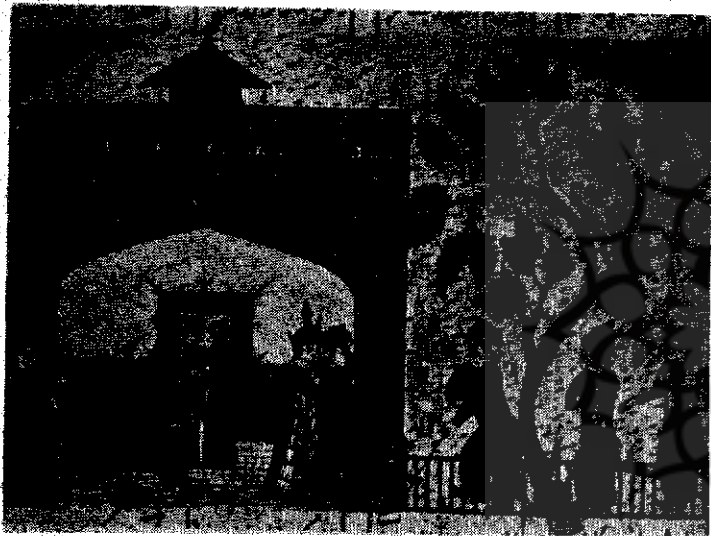
۷ - به تخت نشستن کیخسرو - از کتاب شاهنامه (دونی مارل)

۸ - سیاوش و سودابه

۹ - رستم که دیوسفید را بقتل میرساند

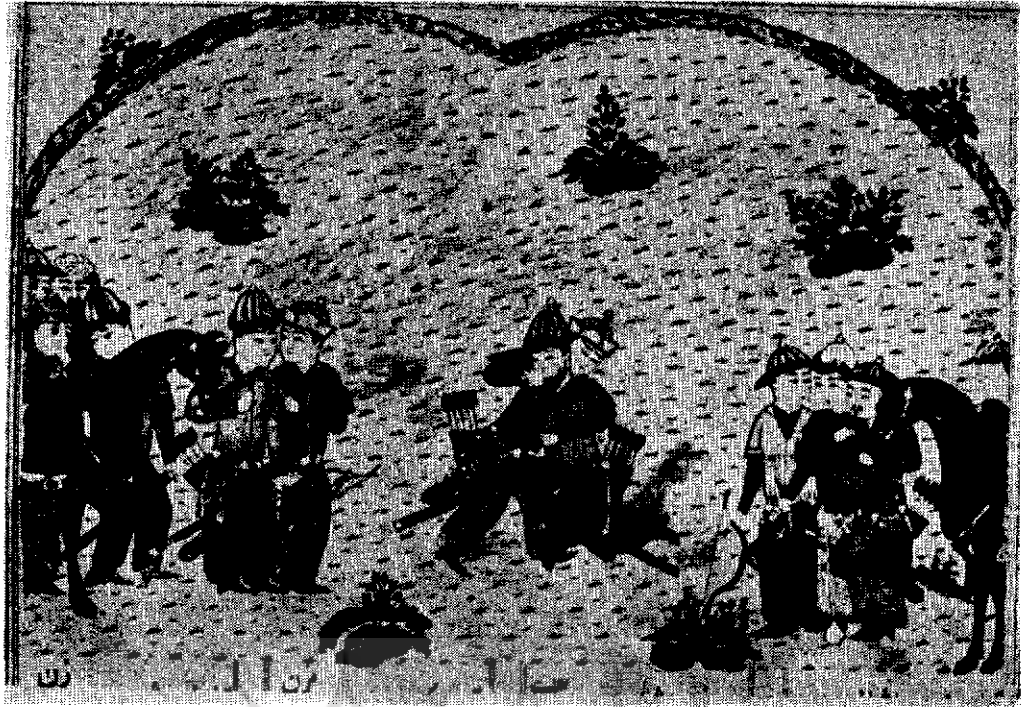

۶

۸

۱۰

۱۰ - کشتی گرفتن سیاوش
۱۱ - زن افراسیاب و بارگاه کیخسرو

تصویر (۷) به تخت نشستن کیخسرو را نشان میدهد.

(۸) سیاوش و سودابه در کنار یکدیگر.

(۹) رستم پس از غلبه یافتن بدیو سفید که او را بقتل

میرساند.

(۱۰) سیاوش که فنون کشتی گیری را می آموزد.

و تصویر (۱۱) که همسر افراسیاب در پیشگاه کیخسرو

زانو بر زمین زده یکی از جمله ۵۴ مینیاتور نسخه شاهنامه

دیگری است بخط محمد بن محمود جمالی و تاریخ ۸۶۱ هجری

باند هیب کاریهای زیبا.

(متعلق به مجموعه شخصی یکی از لردهای معروف)

در مجموعه نسخه های خطی و مصور موزه ویکتوریا و

آلبرت لندن یک نسخه کتاب خسرو و شیرین نظامی بخط

عبدالجبار (یکی از شاگردان معروف میرعماد) موجود است

که دارای هفده صفحه تصاویر رنگین بسیار عالی و زیبا کار

آقای رضا عباسی کاشانی میباشد. نظر بآنکه از این استاد

بزرگ و هنرمند نامور اینگونه مینیاتورهای مفصل و کتابی

پرکار کمتر دیده شده و همچنین از تذهیب کاری و جلدسازی

ممتاز آن میتوان گفت که برای شاه عباس بزرگ ساخته شده

است. و تاریخ یکی از تصاویر آن که دارای امضای رضا عباسی

میباشد سال ۱۰۴۲ هجری است.

